

ТЕМА:ХІМІЧНИЙ СКЛАД І ВИКОРИСТАННЯ МІНЕРАЛІВ

Гринява Мар*яна

МІНЕРАЛ — ПРИРОДНА РЕЧОВИНА, ЩО УТВОРИЛАСЬ ПІД ЧАС ГЕОЛОГІЧНИХ ПРОЦЕСІВ В ЗЕМНІЙ_КОРІ АБО ЗА ЕКВІВАЛЕНТНИХ ПРОЦЕСІВ НА ІНШИХ КОСМІЧНИХ ТІЛАХ У ВСЕСВІТІ. ДОСТАТНЬОЮ УМОВОЮ ДЛЯ НАЗИВАННЯ РЕЧОВИНИ МІНЕРАЛОМ Є ОФІЦІЙНЕ ВИЗНАННЯ ІМА. ТИПОВИМ ПРИКЛАДОМ МІНЕРАЛІВ МОЖУТЬ СЛУГУВАТИ СКЛАДОВІ ЧАСТИНИ ГІРСЬКОЇ_ПОРОДИ ГРАНІТУ: ПОЛЬОВИЙ ШПАТ МІКРОКЛІН $K(AlSi_3O_8)$, КВАРЦ SiO_2 , СЛЮДА МУСКОВ ІТ $KAl_2(AlSi_3O_{10})(OH)_2$.^[2] ЧИСЛО ВІДКРИТИХ МІНЕРАЛІВ ЗРОСТАЄ З РОКУ В РІК І НИНІ ПЕРЕВИЦЮЮТЬ 4000. НАУКА, ЩО ВИВЧАЄ МІНЕРАЛИ, НАЗИВАЄТЬСЯ МІНЕРАЛОГІЄЮ.

ПРИРОДНІ МІНЕРАЛИ ЯВЛЯЮТЬ СОБОЮ АБО ХІМІЧНІ СПОЛУКИ, АБО ОКРЕМІ ХІМІЧНІ ЕЛЕМЕНТИ. ЗНАЧНО ПОШИРЕНІ МІНЕРАЛИ З ВМІСТОМ ВОДИ В РІЗНОМУ СТАНІ.

КОЖЕН МІНЕРАЛ МАЄ СВІЙ ПЕВНИЙ ХІМІЧНИЙ СКЛАД, АЛЕ ПРИ ЦЬОМУ СЛІД ЗАЗНАЧИТИ: 1) У СТРУКТУРІ ДЕЯКИХ МІНЕРАЛІВ МОЖУТЬ БУТИ НАЯВНІ Й ІНШІ ХІМІЧНІ ЕЛЕМЕНТИ (ІЗОМОРФІЗМ); 2) МІНЕРАЛИ ОДНАКОВОГО ХІМІЧНОГО СКЛАДУ МАЮТЬ, ЯК ПРАВИЛО, РІЗНУ ВНУТРІШНЮ БУДОВУ (ПОЛІМОРФІЗМ).

ІЗОМОРФІЗМ - ЗДАТНІСТЬ ТОГО САМОГО МІНЕРАЛУ ПРИ ОДНІЙ І ТІЙ САМІЙ СТРУКТУРІ МАТИ ВІДМІННОСТІ В ХІМІЧНІЙ БУДОВІ. ЦЕ ПОВ'ЯЗАНЕ З ВЗАЄМОЗАМІННІСТЮ В ЙОГО КРИСТАЛІЧНИХ ГРАТКАХ ЕЛЕМЕНТІВ, БЛИЗЬКИХ ЗА СВОЄЮ ХІМІЧНОЮ БУДОВОЮ, НАПРИКЛАД, ВЗАЄМОЗАМІНЯЮТЬ ОДИН ОДНОГО НАТРІЙ І КАЛІЙ, КАЛЬЦІЙ І МАГНІЙ І Т.Д. МОЖНА ПОКАЗАТИ НА ПРИКЛАДІ: У МІНЕРАЛІ ОЛВІНІ ($(Mg, Fe) SiO_4$) ІОН Mg ІЗОМОРФНО ЗАМІЩЕНИЙ НА ІОН Fe .

Піроп

ПОЛІМОРФІЗМ –ЗДАТНІСТЬ МІНЕРАЛУ ПРИ ОДНІЙ І ТІЙ САМІЙ ХІМІЧНІЙ БУДОВІ НАБУВАТИ РІЗНИХ ЗОВНІШНІХ ФОРМ. ПРИКЛАДОМ МОЖЕ СЛУЖИТИ АЛМАЗ. ДО ЙОГО СКЛАДУ ВХОДИТЬ ВУГЛЕЦЬ, А ЗОВНІШНЯ ФОРМА МОЖЕ БУТИ РІЗНОЮ.

На фото - великі фрагменти кристалів кухонної солі (мінерал)

ХІМІЧНИЙ СКЛАД МІНЕРАЛУ МОЖЕ БУТИ ВИРАЖЕНИЙ У ВИГЛЯДІ ДВОХ ФОРМУЛ: ЕМПІРИЧНОЇ Й СТРУКТУРНОЇ.

ЕМПІРИЧНА ФОРМУЛА СТВОРЮЄТЬСЯ НА ОСНОВІ ХІМІЧНОГО ВАЛОВОГО АНАЛІЗУ, ДЕ КОЖЕН ХІМІЧНИЙ ЕЛЕМЕНТ ПЕРЕРАХОВУЄТЬСЯ НА ОКСИД, НАПРИКЛАД ФОРМУЛА КАОЛІНІТУ БУДЕ МАТИ ТАКИЙ ВИГЛЯД:
$$\text{Al}_2\text{O}_3 \cdot 2\text{SiO}_2 \cdot 2\text{H}_2\text{O}.$$

Каолініт - мінерал класу силікатів, основний силікат алюмінію шаруватої будови

СТРУКТУРНА ФОРМУЛА, КРИМ ХІМІЧНОГО СКЛАДУ, ДОЗВОЛЯЄ СУДИТИ ПРО ТИП ХІМІЧНОГО ЗВ'ЯЗКУ Й ВЗАЄМНИХ ЗВ'ЯЗКІВ МІЖ ОКРЕМИМИ ХІМІЧНИМИ ЕЛЕМЕНТАМИ. У ЦЬОМУ ВИПАДКУ ФОРМУЛА КАОЛІНІТУ БУДЕ МАТИ ВЖЕ ІНШИЙ ВИГЛЯД - $Al_4[Si_4O_{10}](OH)_8$. З ЦІЄЇ ФОРМУЛИ МОЖНА ЗРОБИТИ ВИСНОВОК, ЩО В ОСНОВІ КРИСТАЛІЧНИХ ГРАТОК МІНЕРАЛУ ЛЕЖАТЬ ВІДОСОБЛЕНІ ГРУПИ АТОМІВ, У ЦЬОМУ ВИПАДКУ $[Si_4O_{10}]$, З ДУЖЕ МІЦНИМИ МІЖ СОБОЮ ЗВ'ЯЗКАМИ

ФЛЮОРИТ АБО ПЛАВИКОВИЙ ШПАТ (ПЛАВЕЦЬ, ПЛАВЕНЬ) - МІНЕРАЛ

ГАЛЕНИТ

ЛЕРІДОЛІТН- МІНЕРАЛ КЛАСУ СИЛІКАТІВ, ПІДКЛАСУ ШАРУВАТИХ СИЛІКАТІВ

